

Ζητήματα που προέκυψαν στην πράξη από την εφαρμογή του Ν.Π.Κ. Προτεινόμενες λύσεις (ν/λογία).

Α) Επανακαθορισμός συνολικής εκτιτέας ποινής άνω των είκοσι (20) ετών κάθειρξης η ή των οκτώ (8) ετών φυλάκισης (άρθρ. 2, 94 Ν.Π.Κ.) μετά την αμετάκλητη εκδίκαση.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 του κυρωθέντος με το Ν.4619/2019 και ισχύοντος από την 1η-7-2019 νέου Ποινικού Κώδικα, "*Αν από την τέλεση της πράξης ως την αμετάκλητη εκδίκασή της ίσχυσαν περισσότερες διατάξεις νόμων, εφαρμόζεται αυτή που στη συγκεκριμένη περίπτωση οδηγεί στην ευμενέστερη μεταχείριση του κατηγορουμένου*". Με τη διάταξη αυτή καθιερώνεται η αρχή της αναδρομικότητας των επιεικέστερων διατάξεων ουσιαστικού ποινικού νόμου, που ίσχυσαν από την τέλεση της πράξης μέχρι το χρόνο της αμετάκλητης εκδίκασης της υπόθεσης. Επιεικέστερη δε διάταξη νόμου θεωρείται εκείνη που περιέχει τις ευμενέστερες για τον κατηγορούμενο προβλέψεις, δηλαδή εκείνη, η οποία με την εφαρμογή της, με βάση τις προβλεπόμενες στη συγκεκριμένη περίπτωση προϋποθέσεις, επιφέρει την ευνοϊκότερη για τον κατηγορούμενο ποινική μεταχείριση. Κατά την ως άνω σαφή διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του νέου Ποινικού Κώδικα, ρητώς προβλέπεται ο χρόνος αμετάκλητης εκδίκασης της πράξης, ως απώτατο χρονικό σημείο εφαρμογής των επιεικέστερων για τον κατηγορούμενο διατάξεων νόμων. Περαιτέρω, με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 2 του νέου Ποινικού Κώδικα, ορίζεται ότι "*2. Αν μεταγενεστέρως νόμος χαρακτήρισε την πράξη μη αξιόποινη (ανέγκλητη), παύει η εκτέλεση της ποινής που επιβλήθηκε καθώς και τα ποινικά επακόλουθά της, όπως και η εκτέλεση των μέτρων ασφαλείας*". Από το συνδυασμό των διατάξεων των ανωτέρω δύο παραγράφων του άρθρου 2 του νέου Ποινικού Κώδικα σαφώς προκύπτει, ότι ο νεότερος νομοθέτης επέλεξε να εμμείνει στην καθιερύμενη με την πρώτη παράγραφο πρόβλεψη της εφαρμογής των επιεικέστερων διατάξεων για τον κατηγορούμενο, που ίσχυσαν μέχρι την αμετάκλητη εκδίκαση της υπόθεσης, εισάγοντας με τη δεύτερη παράγραφο μία μοναδική εξαίρεση, δηλαδή εκείνη, κατά την οποία η πράξη καθίσταται μετά το αμετάκλητο μη αξιόποινη, ορίζοντας ότι ειδικώς σ' αυτή την περίπτωση παύει και η εκτέλεση της επιβληθείσας, έστω και με αμετάκλητη απόφαση, ποινής. Διάταξη για τις περιπτώσεις, κατά τις οποίες οι προβλεπόμενες ποινές κατέστησαν με νεότερες διατάξεις νόμου ηπιότερες μετά την αμετάκλητη εκδίκαση των πράξεων και ενώ ακόμη εκτίεται η ποινή που επιβλήθηκε γι' αυτές, δεν περιελήφθη στο νέο Ποινικό Κώδικα, όπως δεν περιλαμβανόταν και στον προϊσχύσαντα κώδικα. Η μόνη δε διαφοροποίηση μεταξύ των αντίστοιχων νομοθετικών κειμένων είναι η σημαντική από άποψη αποτελεσμάτων αναφορά της παρ. 1 του νέου κώδικα σε επιεικέστερες διατάξεις νόμων και όχι σε επιεικέστερο νόμο, του οποίου οι διατάξεις αντιμετωπίζονταν υπό το προϊσχύσαν δίκαιο ως ενιαίο όλον, προκειμένου να κριθεί αν αυτός ήταν ηπιότερος (ΟΛΑΠ 1/2020). Και υπό την ισχύ του όμοιου κατά τα λοιπά άρθρου 2 του ισχύσαντος μέχρι την 30η-6-2019 Ποινικού Κώδικα, είχε απασχολήσει τη θεωρία και τη νομολογία το ερώτημα, αν η παράγραφος 2 αυτού έπρεπε να εφαρμοσθεί αναλογικώς και στις περιπτώσεις θέσπισης επιεικέστερων ποινών για τις πράξεις, για τις οποίες καταδικάσθηκε κατηγορούμενος, μετά το αμετάκλητο της καταδίκης του κατά το στάδιο έκτισης των ποινών, που του επιβλήθηκαν. Επ' αυτού είχε επικρατήσει η άποψη, ότι μετά την αμετάκλητη εκδίκαση της πράξης αναδρομική ισχύ προσδίδεται μόνο στο νόμο, που καθιστά την πράξη μη αξιόποινη (ανέγκλητη), γι' αυτό και ο νομοθέτης περιόρισε τη ρύθμιση της παρ. 2 του άρθρου 2 του Ποινικού Κώδικα μόνο σε αυτή την περίπτωση, ηθελημένα δε δεν προέβλεψε την κατά τον ίδιο χρόνο αναδρομική ισχύ νεότερου νόμου, που καθιστούσε το αξιόποινο απλώς ηπιότερο (απλώς επιεικέστερου νόμου), με συνέπεια να μην είναι δυνατή ανάλογη εφαρμογή της παραγράφου 2 μετά το αμετάκλητο της καταδικαστικής απόφασης, αφού επρόκειτο για

εκούσιο και όχι ακούσιο νομοθετικό κενό (ΟΛΑΠ 643/1985). Σύμφωνα όμως με τα προεκτιθέμενα, οι αλληλοσυμπληρούμενες διατάξεις των δύο παραγράφων του άρθρου 2 και του παλαιού και του νέου Ποινικού Κώδικα δεν καταλείπουν καν κενό ως προς αυτό το ζήτημα, αφού με την πρώτη καθορίζεται ρητώς ως έσχατο όριο εφαρμογής της επεικέστερης ρύθμισης το αμετάκλητο της καταδικαστικής δικαστικής απόφασης, που επιβάλλει ποινή, ενώ με τη δεύτερη εισάγεται απλώς, ως μοναδική συγκεκριμένη εξαίρεση από τον κανόνα της πρώτης παραγράφου, η κατάργηση, με μεταγενέστερο της επέλευσης του αμετακλήτου νόμο, του αξιοποιήσιμου της πράξης μέχρι την ολοκλήρωση έκτισης της ποινής. Αν ο νομοθέτης επιθυμούσε εφαρμογή των επεικέστερων διατάξεων μέχρι του πέρατος έκτισης της ποινής θα αρκούσε να απαλείψει από την πρώτη παράγραφο την πρόβλεψη "ως την αμετάκλητη εκδίκασή της", οπότε και η δεύτερη παράγραφος θα παρίστατο πλεοναστική. Ο νεότερος νομοθέτης, ο οποίος προέβη κατά την εισαγωγή του νέου Ποινικού Κώδικα σε επεικέστερες σε αρκετές περιπτώσεις ρυθμίσεις, έχοντας υπόψη του και τον προαναφερόμενο παλαιότερο προβληματισμό και τα Διεθνή Σύμφωνα που δεσμεύουν τη χώρα μας (βλ. αναφορά στην αιτιολ. έκθεση του νέου ΠΚ ως προς το προϊσχύσαν άρθρο 3, ότι αυτό καταργείται επειδή έρχεται σε αντίθεση με τους υπέρτερης τυπικής ισχύος κανόνες του άρθρου 15 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα του ΟΗΕ και 49 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.), ουδόλως απέστη από την προγενέστερη πρόβλεψη ως προς το εξεταζόμενο ζήτημα, δεχόμενος προδήλως, ότι αυτή δεν αντίκειται στις διατάξεις των Συμφώνων αυτών και επιλέγοντας το σεβασμό του δεδικασμένου. Στην αιτιολογική δε έκθεση του νέου Ποινικού Κώδικα, υπό τον τίτλο "Γ. ΟΥΣΙΩΔΕΙΣ ΑΛΛΑΓΕΣ, Ι. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ", αναφέρεται, υπ' αριθμόν 2, ως ουσιώδης η τροποποίηση του άρθρου 2 ΠΚ ως προς την εφαρμογή της επεικέστερης διάταξης και όχι του νόμου ως ενιαίου "όλου", ενώ και η αναλυτικότερη αιτιολόγηση των νέων διατάξεων του άρθρου 2 ΠΚ, που ακολουθεί (Αιτιολ. Έκθ. Πρώτο Κεφάλαιο του Γενικού Μέρους, Ι. Βασικές αρχές), επικεντρώνεται στην ίδια τροποποίηση, χωρίς οποιαδήποτε περαιτέρω αναφορά στο τιθέμενο στην παράγραφο 1 όριο του αμετακλήτου, που εξακολουθεί να ισχύει. Ως προς την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου αναφέρονται στην αιτιολογική έκθεση τα εξής: "*(γ) Τέλος στην ίδια διάταξη προβλέπεται ότι αν μεταγενέστερος νόμος χαρακτηρίσει την πράξη μη αξιόποινη, παύει η εκτέλεση της ποινής που επιβλήθηκε καθώς και τα ποινικά επακόλουθά της, όπως και η εκτέλεση των μέτρων ασφαλείας. Η προσθήκη στη διάταξη αυτή και των μέτρων ασφαλείας, εκτός από τις παρεπόμενες ποινές, στηρίχθηκε στη σκέψη ότι και τα μέτρα ασφαλείας δεν παύουν να είναι μέτρα του ποινικού δικαίου. Όταν επομένως η πράξη χαρακτηρίζεται πλέον ως ανέγκλητη και επομένως κανένα ποινικής φύσης μέτρο δεν μπορεί να επιβληθεί γι' αυτήν, δεν θα πρέπει επίσης να εκτελούνται και τα μέτρα ασφαλείας.*" Στην ως άνω αιτιολογική έκθεση δεν αναφέρεται οτιδήποτε για αναλογική εφαρμογή της παρ. 2 και για εκ νέου προσδιορισμό της ποινής στην περίπτωση ισχύος, μεταγενέστερου του αμετακλήτου, επεικέστερου νόμου, παρότι ήταν γνωστό πως σ' αυτήν την κατηγορία θα ενέπιπταν πολλές περιπτώσεις αμετάκλητων καταδικαστικών αποφάσεων, ενώ ουδέν σχετικό προβλέπεται και σε οποιαδήποτε διάταξη του νέου Ποινικού Κώδικα ή του νέου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ή στις μεταβατικές διατάξεις τους (βλ. και ΟΛΑΠ 643/1985), όπως ασφαλώς θα συνέβαινε, εάν ο νομοθέτης επιθυμούσε διαφορετική από την προγενέστερη αντιμετώπιση του συγκεκριμένου ζητήματος. Εξάλλου, κατά τη διάταξη του άρθρου 94 παρ. 1 του νέου Ποινικού Κώδικα, "*Κατά του υπαιτίου δύο ή περισσότερων εγκλημάτων που τελέστηκαν με περισσότερες πράξεις και τιμωρούνται με πρόσκαιρες στερητικές της ελευθερίας ποινές, επιβάλλεται, μετά την επιμέτρησή τους, συνολική ποινή, η οποία αποτελείται από τη βαρύτερη από τις συντρέχουσες ποινές επαυξημένη. Αν οι συντρέχουσες ποινές είναι του ίδιου είδους και ίσης διάρκειας, η συνολική ποινή σχηματίζεται με την επαύξηση μιας από αυτές. Η επαύξηση της βαρύτερης ποινής για κάθε μία από τις συντρέχουσες ποινές δεν*

μπορεί να είναι μεγαλύτερη από το ένα δεύτερο κάθε συντρέχουσας ποινής, ούτε μπορεί η συνολική ποινή να ξεπεράσει τα είκοσι έτη, όταν η βαρύτερη ποινή είναι κάθειρξη και τα οκτώ έτη όταν πρόκειται για φυλάκιση". Η διάταξη αυτή είναι ευμενέστερη για τους κατηγορούμενους σε σχέση με την αντίστοιχη του ισχύσαντος μέχρι την 30η-6-2019 Ποινικού Κώδικα, εφόσον με αυτή: α) καταργήθηκε το ελάχιστο όριο επαύξησης της ποινής βάσης για κάθε συντρέχουσα ποινή, β) το ανώτατο όριο της επαύξησης μειώθηκε από τα τρία τέταρτα στο ένα δεύτερο κάθε συντρέχουσας ποινής και γ) μειώθηκαν τα ανώτατα όρια της συνολικής ποινής από τα είκοσι πέντε έτη στα είκοσι (έτη) επί καθειρξέως και από τα δέκα έτη σε οκτώ (έτη) επί φυλακίσεως. Σύμφωνα όμως με την ως άνω σαφή διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του νέου Ποινικού Κώδικα, απώτατο χρονικό σημείο εφαρμογής και αυτών των επιεικέστερων για τον κατηγορούμενο διατάξεων καθορισμού της συνολικής ποινής σε περίπτωση συρροής εγκλημάτων είναι εκείνο της αμετάκλητης εκδίκασης της πράξης. Εάν γινόταν δεκτή η αντίθετη άποψη, η αναπροσαρμογή της ποινής θα ήταν, κατά λογική ακολουθία, επιβεβλημένη όχι μόνον ως προς το ανώτατο όριο της καθορισθείσας με την αμετάκλητη δικαστική απόφαση συνολικής εκτιτέας ποινής, αλλά και για όλες τις ποινές που επιβλήθηκαν αμετακλήτως χωρίς να υπερβαίνουν αυτό το όριο, συγχωνεύτηκαν όμως με βάση τις παλαιότερες αυστηρότερες σχετικές ρυθμίσεις. Θα ήταν επίσης επιβεβλημένη και σε όλες τις περιπτώσεις, κατά τις οποίες επιβλήθηκε ποινή έστω και για μία αξιόποινη πράξη, η οποία όμως τιμωρείται ηπιότερα βάσει του νέου Ποινικού Κώδικα, και μάλιστα ακόμη κι αν αναγνωρίσθηκε ελαφρυντικό, για το οποίο προβλέπεται στις νεότερες διατάξεις ευνοϊκότερη μείωση της ποινής (όπως π.χ. συμβαίνει με την ποινή της ισόβιας κάθειρξης, η μείωση της οποίας επί αναγνωρίσεως ελαφρυντικού θα έπρεπε κατά την προϊσχύσασα διάταξη του άρθρου 83 ΠΚ να είναι κατώτερη μεν από το τότε προβλεπόμενο ανώτατο όριο της πρόσκαιρης κάθειρξης των είκοσι ετών και θα μπορούσε να μειωθεί μόνον μέχρι τα δέκα έτη κάθειρξης, ενώ, σύμφωνα με την αντίστοιχη νεότερη διάταξη η ποινή μπορεί, επί αναγνωρίσεως ελαφρυντικού, να κυμανθεί από πέντε έως δεκαπέντε έτη), ακόμη δε περισσότερο, αν αναγνωρίσθηκαν περισσότερα του ενός ελαφρυντικά στον καταδικασθέντα ή άλλοι λόγοι μείωσης της ποινής του, διότι οι παλαιότερες διατάξεις του άρθρου 85 ΠΚ προέβλεπαν μία μόνο μείωση της επιβαλλόμενης ποινής, συνεκτιμωμένων όλων των λόγων μειώσεώς της, ενώ οι νεότερες διατάξεις του ίδιου άρθρου προβλέπουν περαιτέρω μείωση σ' αυτές τις περιπτώσεις, καθορίζοντας γι' αυτές νέα κατώτατα όρια (άρθρ. 85 νέου ΠΚ). Και αυτό, διότι, εάν γινόταν δεκτό ότι θα ήταν επιτρεπτό τα δικαστήρια να επανακαθορίσουν τις αμετακλήτως επιβληθείσες ποινές, λόγω μεταγενέστερης ηπιότερης αντιμετώπισης των αδικημάτων, οποιοσδήποτε απλουστευμένος περιορισμός στον επανακαθορισμό τους, όπως π.χ. ότι αυτός πρέπει να εφαρμοσθεί μόνον επί συνολικής εκτιτέας ποινής (μικρότερης και υπό το προϊσχύσαν δίκαιο από την αρχικώς επιμετρούμενη) ή δια της έκτισης του maximum της νεότερης ηπιότερης στερητικής της ελευθερίας ποινής (βλ. σχετική πρόταση Εισαγγελέως ΑΠ Φαφούτη στην ΟΛΑΠ 643/1985), ακόμη κι όταν κατά την επιβολή της αμετακλήτως επιβληθείσας ποινής θα είχαν συνεκτιμηθεί ενδεχομένως και ελαφρυντικές περιστάσεις, με συνέπεια την επιβολή ποινής χαμηλότερης από το νεότερο ανώτατο όριο για τη συγκεκριμένη πράξη, θα παρίστατο αυθαίρετος και θα αντέβαινε στην καθιερούμενη με το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας, επιφυλάσσοντας ευμενέστερη μεταχείριση μόνον σε όσους καταδικασμένους έχουν επιβληθεί οι βαρύτερες ποινές. Αυτό αποτελεί ένα επιπλέον λόγο, για τον οποίο ο νεότερος νομοθέτης, πέραν του ότι μια διαφορετική αντιμετώπιση του κρινόμενου ζητήματος θα ανέτρεπε κάθε έννοια δεδικασμένου των αμετάκλητων αποφάσεων, έχοντας υπόψη του και ότι οι διαφοροποιήσεις ως προς τις επιβλητέες ποινές μεταξύ των παλαιότερων διατάξεων και των ηπιότερων νεότερων διατάξεων δεν είναι τέτοιες, ώστε να μπορούν οι ήδη επιβληθείσες αμετακλήτως υπό το αμέσως προϊσχύσαν νομοθετικό καθεστώς ποινές να θεωρηθούν υπέρμετρες, συνειδητώς επέλεξε να

διατηρήσει αναλλοίωτη τη σχετική σαφή διατύπωση του άρθρου 2 ΠΚ, ενώ και η διαπνέουσα το ποινικό δίκαιο αρχή της επιεικειάς δεν μπορεί να εφαρμόζεται από τα δικαστήρια αυθαιρέτως χωρίς νομικό έρεισμα (ΟΛΑΠ 643/1985), αλλά εντός των πλαισίων που ορίζουν οι νόμοι. Σημειωτέον, ότι η έννομη σχέση που δημιουργείται μεταξύ πολιτείας και δράστη αξιόποινης πράξης διαμορφώνεται σε τρία διακριτά πεδία, που αντιπροσωπεύουν αλληλοδιαδοχικά διακριτά στάδια: α) το γενικό και αφηρημένο πεδίο, που πραγματώνεται με τη θέσπιση από τη νομοθετική εξουσία των κυρωτικών ποινικών νόμων, οι οποίοι πρέπει να ισχύουν ήδη κατά την τέλεση της αξιόποινης πράξης (άρθρα 7 του Συντάγματος, 1 ΠΚ). β) το ειδικό και συγκεκριμένο εξατομικευμένο πλέον πεδίο, που πραγματώνεται δια της εκδίκασης της υπόθεσης και έκδοσης απόφασης από τα ποινικά δικαστήρια μέχρι να καταστεί αυτή αμετάκλητη, κατά τη διάρκεια του οποίου δημιουργείται και περατούται η έννομη σχέση της ποινικής διαγνωστικής κύριας δίκης, γ) το πεδίο της εκτέλεσης της απόφασης (ποινικού σφρονισμού), η οποία υλοποιείται από το κράτος (άρθρ. 552 ΚΠοινΔ) και εποπτεύεται απλώς από τους Εισαγγελείς (άρθρ. 567 ΚΠοινΔ). Κατά το δεύτερο στάδιο τα δικαστήρια εφαρμόζουν, κρίνοντας τη συγκεκριμένη εξατομικευμένη περίπτωση, τους νόμους, που ψηφίζονται από τη νομοθετική εξουσία (Βουλή των Ελλήνων), εντός των ορίων που προβλέπονται επίσης από το νόμο, ενώ κατά το τρίτο στάδιο η κρατική (εκτελεστική) εξουσία είναι υποχρεωμένη να υλοποιήσει τις αποφάσεις των δικαστηρίων. Καταφανής στη διαδρομή αυτού του φαινομένου είναι η θεμελιώδης για κάθε δημοκρατικό πολίτευμα αρχή της διάκρισης των εξουσιών, η οποία κατοχυρώνεται συνταγματικώς δια του άρθρου 26 του Συντάγματος της χώρας μας (ΟΛΑΠ 3/2016) και χαρακτηρίζει τη λειτουργία κάθε κράτους δικαίου (ΔΕΕ 2-3/2021, C-824/2018 επί αιτήματος προδικαστικής απόφασης του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου της Πολωνίας, ΔΕΕ 19-11/2019, C-585,624,625/2018 επί αιτήματος προδικαστικής απόφασης του Ανωτάτου Δικαστηρίου, τμήματος εργατικών διαφορών, της Πολωνίας, ΔΕΕ 10-11/2016, ..., C-452/2016). Σύμφωνα με αυτά, η έννομη σχέση μεταξύ πολιτείας και δράστη αξιόποινης πράξης, στην οποία εμπλέκονται και οι τρεις πολιτειακές εξουσίες σε διαφορετικά στάδια και με διαφορετικές αρμοδιότητες, είναι ευρύτερη από την έννομη σχέση της διαγνωστικής κύριας ποινικής δίκης. Η τελευταία αποτελεί μόνον ένα διακριτό περιορισμένο μέρος της έννομης σχέσης μεταξύ πολιτείας και δράστη, το οποίο αρχίζει από την άσκηση της ποινικής δίωξης και τελειώνει με το αμετάκλητο της αθωωτικής ή, της ενδιαφέρουσας στην κρινόμενη περίπτωση, καταδικαστικής απόφασης, που παράγει δεδικασμένο κατά τα ισχύοντα στο ποινικό και ποινικό δικονομικό δίκαιο. Η καταδικαστική δε απόφαση καθίσταται, σε κάθε περίπτωση, εκτελεστή μόλις γίνει αμετάκλητη (άρθρ. 545 νέου ΚΠοινΔ), δηλαδή αν κατ' αυτής δεν επιτρέπεται (τακτικό) ένδικο μέσο ή δεν ασκήθηκε μέσα στη νόμιμη προθεσμία το επιτρεπόμενο ένδικο μέσο ή ασκήθηκε εμπρόθεσμα και απορρίφθηκε (άρθρ. 546 νέου ΚΠοινΔ), οπότε και περατούται η έννομη σχέση της ποινικής δίκης, κατά τη διάρκεια της οποίας λογίζεται, όπως γίνεται δεκτό από το ποινικό δικονομικό δίκαιο, ότι υφίσταται εκκρεμοδικία ως προς την κατηγορία (έστω και αν δεν βρίσκεται σε εξέλιξη δίκη ενώπιον δικαστηρίου, αλλά υφίσταται ακόμη προθεσμία για άσκηση ένδικου μέσου). Η νομοθετική εξουσία διατηρεί το δικαίωμα να τροποποιεί τους ποινικούς νόμους, καθιστώντας τους είτε αυστηρότερους είτε ευνοϊκότερους ως προς την ποινική μεταχείριση του δράστη αξιόποινης πράξης. Στην τελευταία περίπτωση τα δικαστήρια υποχρεούνται να εφαρμόσουν τον επιεικέστερο για τον κατηγορούμενο νόμο, ήδη δε κατά τον νέο Ποινικό Κώδικα τις επιεικέστερες γι' αυτόν διατάξεις νόμου, οι οποίες ίσχυσαν από την τέλεση της αξιόποινης πράξης μέχρι να καταστεί αμετάκλητη η απόφασή τους, όπως αντιστοίχως η πολιτεία υποχρεούται να διασφαλίζει την εκτέλεση των αμετάκλητων ποινικών δικαστικών αποφάσεων (πρβλ και ΕΔΔΑ 26-3/2020, αναφερόμενη στην υποχρέωση της εκτελεστικής εξουσίας προς εφαρμογή των αμετάκλητων και δεσμευτικών δικαστικών αποφάσεων επί

πολιτικής δίκης). Η άποψη όμως ότι τα δικαστήρια υποχρεούνται να επανεξετάζουν κατά το στάδιο της εκτέλεσης τις αμετακλήτως επιβληθείσες από αυτά ποινές, επαναπροσδιορίζοντάς τις, επειδή μετά το αμετάκλητο της απόφασής τους θεσπίσθηκαν από τη νομοθετική εξουσία ηπιότερες ποινές για το αδίκημα που δικάσθηκε, πέραν του ότι αντιβαίνει στο νόμο κατά τα προεκτιθέμενα, θα οδηγούσε ουσιαστικά και σε ανεπίτρεπτη, βάσει της αρχής της διάκρισης των εξουσιών, επέμβαση στο αποτέλεσμα της αμετακλήτως περατωθείσας δικαστικής διαδρομής. Σε αυτή την περίπτωση υφίσταται η δυνατότητα εφαρμογής του προβλεπόμενου από το άρθρο 564 περ. β' και του νέου ΚΠοινΔ θεσμού της χάρης, προκειμένου να μετριασθεί στο πλαίσιο του νεότερου νόμου η εκτελούμενη ποινή. Στο νομοθετικό δε σώμα εναπομένουν και άλλες λύσεις, μη παραβιάζουσες την ανωτέρω αρχή, εάν υπάρχει βούληση ευνοϊκότερης μεταχείρισης των καταδικασμένων σ' αυτές τις περιπτώσεις, όπως π.χ. η εισαγωγή με το νεότερο νομοθέτημα μεταβατικών διατάξεων, που προβλέπουν μείωση και των ποινών, οι οποίες επιβλήθηκαν αμετακλήτως βάσει του προϊσχύσαντος νόμου, ή η πρόβλεψη δυνατότητας ασκήσεως του έκτακτου ένδικου μέσου της επανάληψης διαδικασίας και στις ανωτέρω περιπτώσεις ή η θέσπιση διατάξεων, που καθιστούν υπό ελαστικότερες προϋποθέσεις δυνατή την υπό όρους απόλυση όλων όσων εκτίουν στερητικές της ελευθερίας ποινές για αδικήματα, που, μετά την έκδοση αμετάκλητης δικαστικής απόφασης, τιμωρούνται πλέον με μικρότερα όρια στερητικών της ελευθερίας ποινών. Μόνον δε όταν υπάρχει συγκεκριμένη νομοθετική πρόβλεψη, επεμβαίνουν τα δικαστήρια στο προαναφερόμενο τρίτο στάδιο της έκτισης των ποινών, μεταβάλλοντας διατάξεις (ενδεχομένως και) αμετάκλητης απόφασης, όπως π.χ. συμβαίνει επί παραδοχής του έκτακτου ένδικου μέσου επανάληψης της διαδικασίας (άρθρ. 525 επ. ΚΠοινΔ), επί άρσης ή ανάκλησης της αναστολής (άρθρ. 101, 102 ΠΚ), όταν τίθεται εκ νέου προς δικαστική κρίση το ζήτημα της συγχώνευσης των ποινών, επειδή συναντώνται περισσότερες καταδικαστικές αποφάσεις στο στάδιο της εκτέλεσης, οπότε δημιουργείται νέα ενώπιον των δικαστηρίων περιορισμένου αντικειμένου δίκη επί του συγκεκριμένου ζητήματος, κατά την οποία εφαρμόζονται οι κανόνες του άρθρου 551 ΚΠοινΔ. Αλλά και αντιστρόφως, εφόσον από το νομοθέτη δεν παρέχεται με σχετική ρύθμιση οποιαδήποτε εξουσία στα δικαστήρια προς μεταβολή της καταδικαστικής απόφασης λόγω της θέσπισης ηπιότερης ποινής μετά το αμετάκλητο και δη κατά το στάδιο έκτισης της ποινής, η τυχόν επέμβαση των δικαστηρίων με μεταβολή των διατάξεων της απόφασης αυτής, κατά το στάδιο αυτό, θα αποτελούσε ανεπίτρεπτη προσβολή της αρχής της διάκρισης των εξουσιών εις βάρος της νομοθετικής εξουσίας. Εξάλλου, κατ' άρθρο 369 ΚΠοινΔ, οι καταδικαστικές αποφάσεις των δικαστηρίων περιλαμβάνουν απαραίτητως διάταξη περί της ενοχής του κατηγορουμένου και διάταξη, με την οποία καθορίζεται η επιβλητέα στην κρινόμενη περίπτωση ποινή, αποτελούν δε ως προς αυτά τα στοιχεία τους ένα ενιαίο "όλον" (βλ. και ΟΛΑΠ 5/2000, σύμφωνα με την οποία καταδικαστική είναι η απόφαση, με την οποία κηρύσσεται ένοχος ο κατηγορούμενος και επιβάλλεται σε αυτόν ποινή, η δε διάταξή της, με την οποία επιβάλλεται η ποινή ολοκληρώνει την καταδίκη), που δεν είναι επιτρεπτό να μεταβληθεί, εφόσον δεν προβλέπεται διαφορετικά από το νόμο, όταν αυτές καταστούν αμετάκλητες υπό τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις, οπότε παράγουν δεδικασμένο (άρθ. 57 ΚΠοινΔ), με συνέπεια να αποκλείεται νέα εξέτασή τους ως προς τη νομιμότητά τους, την επιβολή της ποινής ή και ως προς τυχόν πλημμέλειες που εμφιλοχώρησαν κατά την έκδοσή τους. Η έκτιση της ποινής, που υλοποιείται από την εκτελεστική εξουσία (σωφρονιστική υλοποίηση), η οποία οφείλει να τηρεί τις σχετικές διατάξεις του Ποινικού Κώδικα και των ειδικών νόμων για την εκτέλεση των ποινών (νέος ΚΠοινΔ 552 παρ. 1), εποπτεύεται, κατά τα προεκτιθέμενα, απλώς από τους εισαγγελείς (νέος ΚΠοινΔ 567), ενώ κατ' αυτό το στάδιο επεμβαίνουν τα δικαστήρια μόνον στις περιπτώσεις που ο νόμος ορίζει. Ειδικότερα δε κατά το εν λόγω στάδιο, σύμφωνα με το άρθρο 562 του νέου ΚΠοινΔ, κάθε αμφιβολία ή αντίρρηση του καταδικασθέντος σχετικά με την εκτελεστότητα της

απόφασης και το είδος ή τη διάρκεια της ποινής λύεται από τον αρμόδιο κατ' άρθρο 549 του ίδιου κώδικα εισαγγελέα, ο οποίος αποφαινεται αμελλητί με αιτιολογημένη διάταξή του (άρθρ. 562 εδ. α' ΚΠοινΔ), ενώ στα δικαστήρια και συγκεκριμένα στο δικαστήριο των Πλημμελειοδικών του τόπου, όπου εκτίεται η ποινή, απονέμεται μόνον η αρμοδιότητα να επιληφθεί του ανωτέρω θέματος σε περίπτωση αμφιβολίας του εισαγγελέα ή αντίρρησης του καταδικασθέντος κατά της διάταξης του εισαγγελέα (άρθρ. 562 εδ. β' ΚΠοινΔ). Το Πλημμελειοδικείο, το οποίο επιλαμβάνεται αντιρρήσεων του καταδικασμένου ή αμφιβολιών του Εισαγγελέα, περιορίζεται στην εξέταση ζητημάτων σχετικών με την εκτελεστικότητα αμετάκλητης καταδικαστικής απόφασης, τα οποία προέκυψαν μετά το αμετάκλητο αυτής κατά την εκτέλεσή της, ενδεικτικώς δε τέτοιες είναι οι αμφιβολίες ή αντιρρήσεις αναφορικά με: α) την εκτελεστικότητα της απόφασης, όταν προβάλλεται ότι αυτή δεν έχει καταστεί αμετάκλητη, β) το είδος της ποινής που επιβλήθηκε και γ) τη διάρκεια της ποινής, εάν ο καταδικασμένος επικαλείται εσφαλμένο προσδιορισμό του χρόνου λήξης της (άρθρο 554 νέου ΚΠΔ), δ) την ύπαρξη λόγων που συνεπάγονται παύση της έκτισης ή εξάλειψη της ποινής, όπως η απονομή χάριτος (άρθρο 564 περ. β' ΚΠοινΔ) ή η παραγραφή της ποινής (άρθρο 565 περ. α' νέου ΚΠΔ), αντιστοίχως, ή ο χαρακτηρισμός της πράξης ως μη αξιόποινης με μεταγενέστερο νόμο κατ' εφαρμογή του άρθρου 2 παρ. 2 ΠΚ. Για να είναι δε παραδεκτές οι αντιρρήσεις του καταδικασθέντος, που απευθύνονται αρχικώς στον Εισαγγελέα και μπορούν να εισαχθούν ακολούθως προς κρίση στο Πλημμελειοδικείο ως αμφιβολίες ή αντιρρήσεις, πρέπει να μην προσκρούουν στο αμετάκλητο της εκτελούμενης καταδικαστικής απόφασης και να υποβληθούν ενόσω διαρκεί ακόμη η εκτέλεση της απόφασης, να μην έχει δηλαδή καθ' ολοκληρία αποτιθεί η ποινή, που επιβλήθηκε με την καταδικαστική απόφαση, διότι μετά την απότιση της ποινής εξαντλείται η εκτελεστικότητα της απόφασης και δεν υπάρχει στάδιο εκτέλεσης. Σύμφωνα με αυτά, δεν παρέχεται, βάσει των ως άνω διατάξεων του άρθρου 562 του νέου ΚΠοινΔ, δυνατότητα ελέγχου της νομιμότητας της εκτελούμενης απόφασης ως προς την επιβολή της ποινής, που απαγγέλθηκε αμετακλήτως από το αρμόδιο για την εκδίκαση της αξιόποινης πράξης δικαστήριο μετά από έρευνα της κατηγορίας, ή δυνατότητα επανακαθορισμού της ποινής αυτής λόγω τυχόν ηπιότερης αντιμετώπισης του αξιοποίνου της πράξης, για την οποία επιβλήθηκε, καθόσον αυτό θα προσέκρουε στο άρθρο 2 ΠΚ και στο αμετάκλητο και θα οδηγούσε σε κατάλυση του δεδικασμένου. Ακριβώς δε επειδή οι αντιρρήσεις ή αμφιβολίες αφορούν αποκλειστικώς τυπικά ζητήματα σε σχέση με την έκτιση της αμετακλήτως επιβληθείσας ποινής, τα οποία πρέπει να επιλύονται ταχέως, προβλέφθηκε με το νέο άρθρο 562 ΚΠΔ κατ' αρχήν εξουσία του οριζόμενου στο άρθρο 549 του νέου ΚΠοινΔ Εισαγγελέα να αποφανθεί επ' αυτών (μη προβλεπόμενη από το προϊσχύσαν αντίστοιχο άρθρο 565 του παλαιού ΚΠοινΔ, κατά το οποίο απαιτείτο απευθείας προσφυγή στο Πλημμελειοδικείο) και δυνατότητα προσφυγής στο Πλημμελειοδικείο του τόπου της εκτέλεσης στη συνέχεια, εάν εκείνος διατηρεί αμφιβολίες ως προς το ζήτημα, που προκύπτει, ή, αν υφίστανται αντιρρήσεις του καταδικασμένου ως προς τη διάταξη του Εισαγγελέα, που κατ' αρχήν το επιλύει. Θα ήταν δε και δικονομικώς άτοπο να υποτεθεί ότι ανατέθηκε (μόνο) στον Εισαγγελέα και στη συνέχεια στο Πλημμελειοδικείο, το οποίο ενδεχομένως θα είναι κατώτερο δικαστήριο από αυτό που επέβαλε αμετακλήτως την ποινή, τυχόν επανακαθορισμός αυτής, ο οποίος θα συνιστούσε ανεπίτρεπτη υπέρβαση εξουσίας του Πλημμελειοδικείου σε περίπτωση παραδοχής τέτοιας φύσεως αντιρρήσεων. Ακόμη, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 15 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη της 16ης-12-1966, που κυρώθηκε στην Ελλάδα με το νόμο 2462/1997, "*1. Κανείς δεν καταδικάζεται για πράξεις ή παραλείψεις, οι οποίες δεν ήταν αξιόποινες κατά το εσωτερικό ή το διεθνές δίκαιο τη στιγμή της διάπραξής τους. Επίσης δεν επιβάλλεται βαρύτερη ποινή από εκείνη που προβλεπόταν κατά τη χρονική*

στιγμή της διάπραξης του ποινικού αδικήματος. Εάν, μετά τη διάπραξη του ο νόμος προβλέπει την επιβολή ελαφρύτερης ποινής, ο δράστης επωφελείται από αυτήν." Οι διατάξεις αυτές, οι οποίες έχουν υπερνομοθετική ισχύ, κατά το άρθρο 28 του Συντάγματος, αποσκοπούν, όπως καθίσταται σαφές από το περιεχόμενό τους, κατ' αρχήν στην εφαρμογή από τα συμβαλλόμενα κράτη της αρχής του "nullum crimen nulla poena sine lege" και δη τη μη ύπαρξη εγκλήματος και συνακόλουθα ποινής άνευ νόμου, που προβλέπει το αξιόποινο αδικήματος κατά το χρόνο, κατά τον οποίο αυτό διαπράττεται (εδ.α'). Στο δεύτερο εδάφιο, που αποτελεί ουσιαστικά επεξηγηματική συμπλήρωση του πρώτου, προβλέπεται η μη αναδρομική εφαρμογή νόμων που προβλέπουν ποινές αυστηρότερες από τις ισχύουσες κατά το χρόνο τέλεσης του εγκλήματος (διότι σ' αυτή την περίπτωση η τυχόν αργότερα θεσπισθείσα βαρύτερη ποινή θα επιβαλλόταν ουσιαστικά "sine lege" υφισταμένου κατά το χρόνο διάπραξής του), ενώ με το τρίτο εδάφιο προβλέπεται η εφαρμογή του μεταγενέστερου της διάπραξης του εγκλήματος νόμου, ο οποίος προβλέπει επιβολή ηπιότερης ποινής. Στο τελευταίο εδάφιο δεν διαλαμβάνεται μεν ρητώς η προϋπόθεση του μη αμετακλήτου της καταδίκης για την εφαρμογή του ηπιότερου νόμου, πλην όμως αυτό σαφώς αναφέρεται σε στάδιο, κατά το οποίο επιβάλλεται η ποινή και, επομένως, σε στάδιο της δικαστικής διαδρομής της κύριας δίκης επί της κατηγορίας, η οποία στη χώρα μας ολοκληρώνεται με το αμετάκλητο της καταδικαστικής απόφασης. Η διάταξη του τρίτου εδαφίου του ανωτέρω άρθρου του ΔΣΑΠΔ δεν αναφέρεται στο στάδιο έκτισης ποινής, η οποία έπεται χρονικά της επιβολής της. Βάσει αυτής ουδόλως επιβάλλεται στα συμβαλλόμενα κράτη αναπροσδιορισμός της ποινής, εάν ο νόμος καταστεί ηπιότερος μετά το πέρας της παραπάνω κύριας δικαστικής διαδρομής, κατά την οποία λαμβάνει χώρα η επιβολή της ποινής από τα δικαστήρια, καθόσον αυτό θα προσέκρουε, κατά τα προεκτιθέμενα, και στη θεμελιώδη για κάθε δημοκρατικό πολίτευμα αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Παρόμοιο δε περιεχόμενο με το ως άνω άρθρο έχουν και το άρθρο 7 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος της χώρας μας, σύμφωνα με το οποίο "έγκλημα δεν υπάρχει ούτε ποινή επιβάλλεται χωρίς νόμο που να ισχύει πριν από την τέλεση της πράξης και να ορίζει τα στοιχεία της. Ποτέ δεν επιβάλλεται ποινή βαρύτερη από εκείνη που προβλεπόταν κατά την τέλεση της πράξης", καθώς και το άρθρο 7 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, σύμφωνα με το οποίο "ουδείς δύναται να καταδικασθή δια πράξιν ή παράλειψιν η οποία, καθ' ην στιγμήν διεπράχθη, δεν απετέλει αδίκημα συμφώνως προς το εθνικόν ή διεθνές δίκαιον. Ούτε και επιβάλλεται βαρύτερα ποινή από εκείνην η οποία επεβάλλετο κατά την στιγμήν της διαπράξεως του αδικήματος". Κατά την ερμηνεία των Διεθνών Συμβάσεων, από τις οποίες δεσμεύεται και η χώρα μας, γίνεται μεν δεκτό ότι η καταδικαστική ποινική απόφαση εκτείνεται και στο στάδιο έκτισης της ποινής, αυτό όμως έχει την έννοια της εφαρμογής σε αυτό το στάδιο των όρων έκτισης της απαγγελθείσας από τα δικαστήρια ποινής, χωρίς να είναι επιτρεπτή η επανεξέταση της απόφασης, που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, όπως ακριβώς δημοσιεύθηκε (βλ. σχετ. ΔΕΕ 21-9/2017, C-171/2016). Περαιτέρω και η θέση, ότι ο όρος "ελαφρύτερη ποινή" στο άρθρο 15 παρ. 1 εδ. γ' του ανωτέρω ΔΣΑΠΔ δεν καταλαμβάνει μόνον το πλαίσιο της ποινής αλλά πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως, ώστε να εμπίπτει σ' αυτό και ο τρόπος έκτισής της, αναφέρεται καταφανώς σε ευμενέστερες μεταβολές των εθνικών δικαίων ως προς τον τρόπο έκτισης συγκεκριμένων ποινών, που επιβλήθηκαν, και όχι σε μεταβολές της αμετακλήτως καθορισθείσας ποινής, ο τρόπος έκτισης της οποίας μπορεί να παρουσιάζει κατά τα εθνικά δίκαια ελαστικότητα και να υπόκειται σε μεταβολές σύμφωνα με σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις, όπως συμβαίνει και στη χώρα μας (με τις προβλέψεις της απόλυσης υπό τον όρο της ανάκλησης, κατ' άρθρ. 105B ΠΚ, οπότε εκτίεται μέρος μόνο της ποινής και, εφόσον δεν χωρήσει ανάκληση ή άρση της απόλυσης, θεωρείται πως έχει εκτιθεί και το υπόλοιπό της, παρότι ο καταδικασμένος δεν κρατείται πλέον, ή της απόλυσης υπό τον όρο της κατ' οίκον έκτισης με ηλεκτρονική επιτήρηση, κατ' άρθρ. 110Α ΠΚ, ή του ευεργετικού υπολογισμού των ημερών εργασίας κλπ), οι δε καταδικασμένοι ασφαλώς επωφελούνται από

τυχόν ευμενέστερες σχετικές διατάξεις, ακόμη και όταν αυτές θεσπίζονται μετά το αμετάκλητο. Αυτονόητο είναι επίσης, ότι ο τρόπος έκτισης ποινής επιβάλλεται να διαφοροποιείται κατά τις σχετικές νομοθετικές προβλέψεις των συμβαλλόμενων κρατών, ειδικώς στην περίπτωση παντελούς κατάργησης του γένους της ποινής, που είχε απαγγελθεί σύμφωνα με προϊσχύσασες διατάξεις (λ.χ. επί κατάργησης της θανατικής ποινής). Συνεπώς, η (αντίθετη προς την ανωτέρω) άποψη περί εφαρμογής της ευμενέστερης ποινικής διάταξης στην περίπτωση, κατά την οποία μετά την αμετάκλητη εκδίκαση της πράξης αρχίζει να ισχύει νέος νόμος που δεν καταργεί το αξιόποινο, αλλά καθιστά αυτό ηπιότερο (απλώς επιεικέστερος νόμος), δεν είναι δυνατό να θεμελιωθεί στην ως άνω διάταξη του άρθρου 15 παρ. 1 εδ. γ' του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα. [Ολομ. Α.Π. 4/2021, ΝΟΜΟΣ].

Β) Η έκτιση ποινής στην κατοικία (άρθρ. 105 ν.Π.Κ.) σε αντιπαραβολή με την αντίστοιχη διάταξη του άρθρ. 56 π.Π.Κ. Επισήμανση προβλημάτων στην πράξη.

Στο ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ του Ν.Π.Κ. «Ι. ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΤΕΡΗΤΙΚΗΣ

ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΠΟΙΝΗΣ» έχει τεθεί το άρθρ. 105 ν.Π.Κ. (Έκτιση της ποινής στην κατοικία) το οποίο προβλέπει: « 1. Όποιος καταδικάστηκε σε ποινή στερητική της ελευθερίας έως δεκαπέντε έτη και έχει υπερβεί το εβδομηκοστό έτος της ηλικίας εκτίει την ποινή ή το υπόλοιπο της ποινής στην κατοικία του, εκτός αν το δικαστήριο, με ειδική αιτιολογία, κρίνει ότι η έκτιση της ποινής σε κατάσταση κράτησης είναι απολύτως αναγκαία για να αποτραπεί από την τέλεση άλλων αντίστοιχης βαρύτητας εγκλημάτων. Αν το πιο πάνω όριο ηλικίας έχει συμπληρωθεί κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, αποφασίζει το δικαστήριο που επιβάλλει την ποινή. Σε κάθε άλλη περίπτωση αποφασίζει το συμβούλιο πλημμελειοδικών της περιοχής που εδρεύει το δικαστήριο αυτό, μετά από αίτηση του καταδικασθέντος.

...

3. Το δικαστήριο ή το δικαστικό συμβούλιο εάν κατά τις προηγούμενες παραγράφους αντικαταστήσει την στερητική της ελευθερίας ποινή με έκτισή της στην κατοικία, **μπορεί να επιβάλει στον καταδικασθέντα κατάλληλους κατά την κρίση του όρους από εκείνους που αναφέρονται στο άρθρο 99 παρ. 2 περιπτώσεις δ' έως στ', με ανάλογη εφαρμογή της παρ. 4 του ίδιου άρθρου, ή έκτιση με ηλεκτρονική επιτήρηση. Το δικαστικό συμβούλιο μπορεί να ανακαλέσει την έκτιση της ποινής στην κατοικία αν διαπιστωθεί ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 2.».**

Υπό το καθεστώς του προηγούμενου Π.Κ. η αντίστοιχη διάταξη πρόβλεπε:

«Άρθρο 56 (Τρόπος εκτέλεσης ποινών και μέτρων ασφαλείας)

1. ...

2. Εκείνος που έχει υπερβεί το **εβδομηκοστό πέμπτο (75ο) έτος** της ηλικίας του εκτίει την ποινή ή το υπόλοιπο ποινής **φυλάκισης ή κάθειρξης έως δέκα (10) έτη** που του επιβλήθηκε στην κατοικία του, εκτός αν με ειδική αιτιολογία κριθεί ότι η έκτισή της σε κατάσταση κράτησης είναι απολύτως αναγκαία για να αποτραπεί από την τέλεση άλλων αντίστοιχης βαρύτητας εγκλημάτων.

... Εάν οι προϋποθέσεις της παρούσας παραγράφου υπάρχουν κατά την εκδίκαση της υπόθεσης, **αποφασίζει το δικαστήριο που επιβάλλει την ποινή. Σε κάθε άλλη περίπτωση, αποφασίζει το συμβούλιο πλημμελειοδικών** μετά από αίτηση του καταδικασμένου.

3. Οι εκτίοντες ποινή στην κατοικία τους δύνανται να λαμβάνουν άδεια εξόδου από αυτήν από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης για λόγους εκπαίδευσης, εργασίας ή νοσηλείας. Οι ίδιοι υποχρεούνται να εμφανίζονται το πρώτο πενήνημερο κάθε μήνα στο αστυνομικό τμήμα του τόπου κατοικίας τους. Αν παραλείψουν την υποχρέωσή τους αυτή, ο εισαγγελέας έκτισης της ποινής, εκτιμώντας τη συχνότητα των παραλείψεων και τους λόγους στους οποίους οφείλονται, μπορεί:

α) να προβαίνει σε συστάσεις, β) να διατάζει την έκτιση μέρους της ποινής τους που δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ένα (1) μήνα στο κατάστημα κράτησης ή γ) να διατάζει την έκτιση της ποινής τους στο κατάστημα κράτησης. Η διάταξη του άρθρου 105 έχει και εδώ ανάλογη εφαρμογή.».

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

- 1) Σε περίπτωση που το Δικαστήριο δεν επιβάλλει (έχει δυνατότητα) όρους, δεν μπορεί ο Εισαγγελέας έκτισης της ποινής να αντιδράσει (τουλάχιστον άμεσα) σε πιθανή μη συμμόρφωση του καταδίκου στη δικαστική απόφαση (έκτιση στην κατοικία του).
- 2) Σε περίπτωση που το Δικαστικό Συμβούλιο διατάζει έκτιση της ποινής στην κατοικία του καταδίκου σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρ. 105 ν. Π.Κ. ΔΕΝ έχει δυνατότητα ανάκλησης σε πιθανή μη συμμόρφωση του καταδίκου στη σχετική διάταξη του Βουλευμάτος (έκτιση στην κατοικία του). [Σημ: Η σχετική δυνατότητα παρέχεται μόνο για την περίπτωση της παρ. 2 του άρθρ. 105 ν. Π.Κ.].

**Γ. Προβλήματα από την εφαρμογή της διατάξεως για μειωμένη ποινή (άρθρ. 83 Π.Κ.).
Διπλή (πολλαπλή) μείωση της ποινής (άρθρ. 85 Π.Κ.) .**

1. Η **πλειοψηφούσα γνώμη της Αποφάσεως Α.Π. 14/2021, ΝΟΜΟΣ, ΑΡΜ 2021/1226** διέλαβε τη σκέψη ότι: Κατά τη διάταξη του άρθρου 83 του νέου ΠΚ, η οποία επίσης είναι ευμενεστέρα της αντίστοιχης του προϊσχύσαντος, «*Όπου στον νόμο προβλέπεται μειωμένη ποινή χωρίς άλλο προσδιορισμό, το πλαίσιο της καθορίζεται ως εξής: α) β) αντί για την ποινή της κάθειρξης τουλάχιστον δέκα (10) ετών, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον δύο (2) ετών ή κάθειρξη έως οκτώ (8) έτη, γ) αντί για την ποινή της κάθειρξης έως δέκα έτη επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους ή κάθειρξη έως έξι (6) έτη, δ)σε κάθε άλλη περίπτωση, ο δικαστής μειώνει την ποινή ελεύθερα έως το ελάχιστο όριό της..*». Από τις επιμέρους διατάξεις του άρθρου 83 προκύπτει ότι στην περίπτωση των εγκλημάτων που τιμωρούνται με κάθειρξη, ήτοι πέντε (5) έως δέκα πέντε (15) έτη, η οποία ποινή είναι μερικώς ανώτερη και μερικώς κατώτερη από δέκα (10) έτη, είναι γεγονός ότι δεν υφίσταται ρητή νομοθετική πρόβλεψη, οπότε το δικαστήριο αποβλέπει αποκλειστικά στο ανώτερο όριο της ποινής και, εφόσον συντρέξει περίπτωση μείωσης αυτής (ποινής), εφαρμόζει τη μείωση της δεύτερης περίπτωσης του προαναφερόμενου άρθρου 83 του ΠΚ, δηλαδή επιβάλλει πρόσκαιρη κάθειρξη έως οκτώ (8) έτη ή φυλάκιση τουλάχιστον δύο (2) ετών (ΑΠ 322/18, ΑΠ 36/97). Αντίθετα, η **μειοψηφούσα γνώμη** έκανε τη σκέψη ότι υπό το πνεύμα του νέου ποινικού κώδικα (εξορθολογισμός και πρόβλεψη ηπιωτέρων ποινών) θα πρέπει το Δικαστήριο να αποβλέπει σε αμφότερα τα προβλεπόμενα όρια ποινής και όχι αποκλειστικά στο ανώτερο όριο αυτής και εφόσον συντρέξει περίπτωση μείωσης αυτής (ποινής), να εφαρμόσει τη μείωση που προκύπτει από το συνδυασμό της δεύτερης και τρίτης των περιπτώσεων του άρθρου 83 ΠΚ, δηλαδή να επιβάλλει κάθειρξη έως οκτώ (8) έτη ή φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους. Σε κάθε άλλη περίπτωση, δηλαδή στις χρηματικές ποινές των κακουρηγημάτων και σε όλα τα πλημμελήματα με απειλούμενη μία κύρια ποινή, η ποινή εξακολουθεί υπό το ισχύον δίκαιο να μειώνεται έως το ελάχιστο όριο του είδους της ποινής, δηλαδή τις δέκα ημέρες στην περίπτωση της φυλάκισης (άρθρο 53 ΠΚ), τις εκατό ώρες παροχή κοινωφελούς εργασίας (άρθρο 55 ΠΚ) και μία ημερήσια μονάδα χρηματικής ποινής (άρθρο 57 ΠΚ). [Α.Π. 14/2021].

Η τελευταία περίοδος του άρθρ. 83 Ν.Π.Κ. προβλέπει: «*...Αν ο νόμος προβλέπει σωρευτικά ποινή φυλάκισης και χρηματική ποινή, μπορεί να επιβληθεί και μόνο η τελευταία.*». Εκ της διατυπώσεως της ανωτέρω διατάξεως προκύπτει ότι σε περίπτωση που η ποινική κύρωση είναι κάθειρξη και χρηματική ποινή ΔΕΝ μπορεί να περιοριστεί λόγω μείωσης της ποινής σε χρηματική ποινή. Επιπλέον δε, από την πρόβλεψη του άρθρ. 84 περ. δ Π.Κ. συνάγεται ότι η σύνθετη (κάθειρξη και χρηματική ποινή) ποινή θα πρέπει να παραμείνει τέτοια και μετά τη μείωσή της (ήτοι στερητική της ελευθερίας και χρηματική ποινή).

2. Εξ άλλου κατά το άρθρο 85 του ισχύοντος ΠΚ "1. Όταν στο πρόσωπο του υπαιτίου συντρέχουν περισσότεροι λόγοι μείωσης της ποινής ή όταν συντρέχουν ένας ή περισσότεροι τέτοιοι λόγοι μαζί με ελαφρυντικές περιστάσεις του άρθρου 84 ή περισσότερες ελαφρυντικές περιστάσεις, το δικαστήριο ελαττώνει περαιτέρω **το κατώτατο όριο της μειωμένης κατά το άρθρο 83 ποινής** ως εξής: α) τα πέντε έτη μειώνονται σε τρία, β) τα δύο έτη σε ένα, γ) το ένα

έτος, σε έξι μήνες και δ) η μειωμένη ποινή της φυλάκισης, σε παροχή κοινωφελούς εργασίας ή χρηματική ποινή. 2. Οι ποινές της προηγούμενης παραγράφου επιβάλλονται και όταν πέραν της συνδρομής ενός λόγου μείωσης της ποινής ή ελαφρυντικής περίπτωσης, ο κατηγορούμενος έχει ομολογήσει την ενοχή του κατά την προδικασία, συμβάλλοντας έτσι στην έγκαιρη απονομή της δικαιοσύνης». Κατά την αιτιολογική έκθεση (σελ. 44) «ειδική μέριμνα έχει ληφθεί ώστε η συνδρομή περισσότερων λόγων μείωσης της ποινής ή ενός ή περισσότερων λόγων μαζί με ελαφρυντικές περιστάσεις ...να αποτυπωθεί ήδη στην απειλούμενη για το έγκλημα ποινή. Η επιπλέον μείωση της ποινής κρίθηκε απολύτως επιβεβλημένη, προκειμένου να τηρηθεί το μέτρο της αναλογικότητας». Η διάταξη αυτή είναι ευμενέστερη από την προϊσχύσασα του άρθρου 85, καθόσον με την τελευταία, επί συρροής λόγων μείωσης της ποινής, εφαρμόζονταν μια μόνο φορά η μείωση της ποινής. ΑΠ 220/2020, ΝΟΜΟΣ).

3. Στην πράξη (στο Εφετείο Πλημ/των Καλ-τας) έχει αντιμετωπισθεί περίπτωση – αφορούσε παράβαση υποχρεώσεων σχετικά με τις αναδασώσεις (άρθρ. 70 παρ. 1 του Δ.Κ.) με αρχικά απειλούμενη ποινή τουλάχιστον ενός (1) έτους και χρηματική ποινή 3000€ για κάθε 100 τ.μ. που καταστρέφονται με χρόνο τελέσεως προ της εφαρμογής του Ν.Π.Κ., και ενώ το Τριμελές Πλημ/κείο Καλ-τας είχε επιβάλλει λόγω αναγνώρισης ενός ελαφρυντικού ποινή φυλακίσεως με αναστολή - όπου απαιτήθηκε η μειωμένη ποινή φυλάκισης κατά το άρθρ. 83 Π.Κ. να μειωθεί περαιτέρω σε χρηματική τοιαύτη. Το πρώτο ζήτημα που ανέκυψε είναι ποια χρηματική ποινή θα πρέπει να εφαρμοστεί αυτή του ειδικού ποινικού νόμου ή αυτή του άρθρ. 57 Π.Κ. Απαντήθηκε ότι ο νομοθέτης στην περίπτωση του άρθρ. 85 περ.δ Ν.Π.Κ. έχει υπόψη του τη χρηματική ποινή του άρθρ. 57 Ν.Π.Κ. (δηλ. Η.Μ.), ωστόσο επειδή εν προκειμένω ο χρόνος τελέσεως ήταν προ της 01.07.2019 κρίθηκε ότι έπρεπε να εφαρμοστεί το άρθρ. 57 π.Π.Κ. (150-15.000€), που άλλωστε είναι επιεικέστερη (άρθρ. 2 παρ. 1 Ν.Π.Κ.). Περιττό δε να αναφέρουμε ότι σε περίπτωση εφαρμογής του 57 Ν.Π.Κ. το Δικαστήριο (Εφετείο) θα πρέπει να προσέξει ώστε ο κατά το άρθρ. 80 παρ. 6 Ν.Π.Κ. ορισμός της εκτιτάς στερητικής της ελευθερίας ποινής (σε περίπτωση μη καταβολής της χρηματικής ποινής) να μην υπερβαίνει την ποινή φυλακίσεως που επεβλήθη από το πρωτόδικο (για να μη χειροτερεύσει η θέση του κατηγορουμένου). Και το αποκορύφωμα μιας λογικής που έχει αυτοπαγιδευτεί αποτελεί η διαπίστωση ότι είναι αμφίβολο αν μια αναστελλόμενη ποινή φυλακίσεως είναι εν τέλει βαρύτερη από μια (ουδέποτε αναστελλόμενη) χρηματική ποινή για την οποία μάλιστα καθορίζεται στερητική εκτιτά ποινή.

Δ. Προβληματισμοί για επιμέρους διατάξεις του Ν.Π.Κ. (κακουργήματα), όταν συρρέουν με συγκεκριμένα κακουργήματα Ειδικών Π.Ν., σε αναφορά με τον τρόπο περατώσεως της ανακρίσεως και την αρμοδιότητα.

1) Απόπειρα ανθρωποκτονίας (άρθρ. 42,83, 299 παρ. 1 Ν.Π.Κ.) σε περιπτώσεις συρροής με ορισμένα κακουργήματα (ναρκωτικά, εγκληματική οργάνωση). Τρόπος περάτωσης της ανακρίσεως.

I.) Κατά τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του κυρωθέντος με το ν. 4619/2019 και ισχύοντος από 1-7-2019 (άρθρο δεύτερο του ν.4619/19) Ποινικού Κώδικα "Αν από την τέλεση της πράξης ως την αμετάκλητη εκδίκαση της ίσχυσαν περισσότερες διατάξεις νόμων, εφαρμόζεται αυτή που στη συγκεκριμένη περίπτωση οδηγεί στην ευμενέστερη μεταχείριση του κατηγορουμένου". Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, επιεικέστερος είναι ο νόμος που στη συγκεκριμένη κάθε φορά περίπτωση και όχι αφηρημένα οδηγεί στην ευμενέστερη μεταχείριση του κατηγορουμένου, αυτό δε που ενδιαφέρει δεν είναι εάν ο νόμος στο σύνολο του είναι επιεικέστερος για τον κατηγορούμενο αλλά εάν περιέχει διατάξεις που είναι επιεικέστερες γι' αυτόν και δεν αποκλείεται στη συγκεκριμένη περίπτωση να εφαρμοσθεί εν μέρει ο προηγούμενος νόμος και εν μέρει ο νεότερος νόμος, με επιλογή των ευμενέστερων διατάξεων καθενός από αυτούς και έτσι να εφαρμόζεται αφενός ένας νόμος ως προς τα στοιχεία που συγκροτούν την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος και αφετέρου άλλος νόμος ως προς την απειλούμενη ποινή.

II. i) Κατά τη διάταξη του άρθρου 299 παρ. 1 του ισχύοντος από 1-7-299 Π Κ (ανθρωποκτονία με δόλο) "Όποιος σκότωσε άλλον τιμωρείται με κάθειρξη ισόβια ή πρόσκαιρη τουλάχιστον δέκα ετών", κατά δε το άρθρο 52 παρ.2 του νέου ΠΚ "η διάρκεια της πρόσκαιρης κάθειρξης δεν

υπερβαίνει τα 15 έτη..." Από τη σύγκριση της διάταξης της παρ. 1 του ανωτέρω άρθρου 299 ΠΚ με την αντίστοιχη διάταξη του προϋσχύσαντος ΠΚ. προκύπτει ότι η νέα διάταξη που προβλέπει διαζευκτικά ισόβια ή πρόσκαιρη κάθειρξη τουλάχιστον 10 ετών, δηλ. πρόσκαιρη κάθειρξη 10-15 ετών, είναι ευμενέστερη ως προς την ποινή έναντι της προηγούμενης που προέβλεπε μόνο ισόβια κάθειρξη.

ii) Περαιτέρω, η διάταξη του άρθρου 83 περ. α (και β) του νέου ΠΚ προβλέπει ευμενέστερα πλαίσια της μειωμένης ποινής έναντι της αντίστοιχης διάταξης του προηγούμενου ΠΚ. κατά δε την ευμενέστερη διάταξη του άρθρου 85 παρ.1 του νέου Π. Κ, σε περίπτωση συνδρομής περισσότερων λόγων μείωσης της ποινής, προβλέπεται περαιτέρω μείωση της ποινής. [Α.Π. 571/2020].

Συχνά στην πράξη η απόπειρα ανθρωποκτονίας συντρέχει με εγκληματική οργάνωση (άρθρ. 187 παρ. 1Π.Κ.) και με κάποια από τα κακουργήματα που προβλέπονται στο άρθρ. 309 Κ.Π.Δ. (περάτωση της κυρίας ανακρίσεως κατ' εξαίρεση) π.χ. διακεκριμένη περίπτωση κλοπής, ληστεία κ.λ.π. Σχετικώς δε με το τρόπο περατώσεως της ανακρίσεως θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι για το κακούργημα της απόπειρας ανθρωποκτονίας, μετά την θέση σε ισχύ του ν. 4619/2019, είναι υποχρεωτική η επιβολή μειωμένης ποινής (κατ' άρθρ. 83 ΠΚ) και δεν δίνεται η δυνατότητα στο Δικαστήριο να επιβάλει την ποινή της ολοκληρωμένης πράξης, ως ίσχυε με τον προηγούμενο Κώδικα (άρθρο 42 παρ.2 ΠΚ του προϋσχύσαντος). Κατά συνέπεια, η απειλούμενη ποινή κυμαίνεται από φυλάκιση δυο (2) ετών έως κάθειρξη οκτώ (8) ετών. Ενόψει δε, ότι η κατηγορία της εγκληματικής οργάνωσης εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων κατ' άρθρ. 111 παρ. 4 ΚΠΔ, πληρούται η προϋπόθεση του άρθρου 309 παρ. 1 ΚΠΔ (εφόσον η υπόθεση ανήκει στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του μονομελούς ή τριμελούς εφετείου). Τέλος, σχεδόν πάντοτε είναι βαρύτερες οι συνήθως συντρέχουσες κακουργηματικές πράξεις (η ληστεία {κάθειρξη και χρηματική ποινής} και η διακεκριμένη κλοπή {κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή}).

2.) Βιασμός (άρθρ. 336 π.Π.Κ. ή ν. Π.Κ.) σε περίπτωση συρροής με Διακίνηση Ναρκωτικών. Αρμοδιότητα.

Σύμφωνα με το άρθρο 128 του νέου ΚΠοινΔ «Συναφή θεωρούνται μόνο τα εγκλήματα που τελούνται: α) από το ίδιο πρόσωπο είτε συγχρόνως είτε σε διαφορετικούς τόπους και χρόνους.....», ενώ η παρ. 2 του άρθρου 129 του νέου ΚΠοινΔ ορίζει ότι « Το ανώτερο δικαστήριο είναι αρμόδιο και για τα συναφή εγκλήματα που υπάγονται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του κατώτερου δικαστηρίου. Το μικτό ορκωτό δικαστήριο θεωρείται στην περίπτωση αυτή ανώτερο κατά βαθμό από τα άλλα». Με την τελευταία ως άνω διάταξη υιοθετείται ως κριτήριο για τον προσδιορισμό του καθ' ύλην αρμόδιου δικαστηρίου για την εκδίκαση όλων των συναφών εγκλημάτων, όχι η βαρύτητα των συναφών εγκλημάτων, (όπως με τον προϋσχύοντα ΚΠοινΔ ο οποίος όριζε στην παρ. 1 εδ. β' του άρθρου 128 ότι «Το δικαστήριο που δικάζει το βαρύτερο έγκλημα είναι στην περίπτωση αυτή αρμόδιο και για τα άλλα συναφή»), αλλά το ανώτερο δικαστήριο μεταξύ των αρμόδιων για κάθε συναφές έγκλημα. [βλ. και Θ. Δαλακούρα, Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (έκδοση 2019) σελ. 53]. Επίσης, με την προρρηθείσα διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 129 του νέου ΚΠοινΔ ορίζεται ρητώς ότι το Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο θεωρείται στην περίπτωση αυτή ανώτερο κατά βαθμό από τα άλλα. Έτσι, η Απόφαση Μ.Ο.Δ. Αθηνών 18/2020, ΝΟΜΟΣ, Αρμ. 2020,1745 έκανε τη σκέψη ότι αφού το κακούργημα του άρθρου 20 του Ν. 4139/2013 της διακίνησης ναρκωτικών (αγοράς, κατοχής και πώλησης) υπάγεται από 19-11-2019 στην αρμοδιότητα του Μονομελούς Εφετείου [βάσει του Ν. 4637/2019 (ΦΕΚ Α 180/19-11-2019)] και το κακούργημα του βιασμού υπάγεται στην αρμοδιότητα του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου και τα ως άνω αδικήματα είναι συναφή, καθόσον τελέστηκαν από το ίδιο πρόσωπο. Με δεδομένο ότι το Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο θεωρείται στην περίπτωση των συναφών εγκλημάτων ανώτερο

κατά βαθμό από τα άλλα Δικαστήρια και επομένως έκρινε το Δικαστήριο εαυτόν αρμόδιο εν προκειμένω να εκδικάσει, εκτός από το κακούργημα του βιασμού, και το συναφές υπό την έννοια του άρθρου 128 του νέου ΚΠοινΔ, κακούργημα της διακίνησης ναρκωτικών και συγκεκριμένα της αγοράς, κατοχής και πώλησης ναρκωτικών, όπως αυτό τυποποιείται στο άρθρο 20 του ν. 4139/2013, καθώς και το συναφές πλημμέλημα της παράβασης του άρθρου 1 παρ. 1 και 13 Ν.Δ. 127/1969 όπως τροποπ με άρ. 13 παρ. 3 Ν. 3345/2005.

Ε. Οι μεταβατικές διατάξεις των άρθρ. 463, 465, 469 Ν.Π.Κ.

1. κατά τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του κυρωθέντος με το ν. **4619/2019** και ισχύοντος από 1.7.2019 (άρθρο δεύτερο του ν. **4619/19**) ποινικού Κώδικα *"Αν από την τέλεση της πράξης ως την αμετάκλητη εκδίκασή της ίσχυσαν περισσότερες διατάξεις νόμων, εφαρμόζεται αυτή που στη συγκεκριμένη περίπτωση οδηγεί στην ευμενέστερη μεταχείριση του κατηγορουμένου"*. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, επιεικέστερος είναι ο νόμος που στη συγκεκριμένη περίπτωση και όχι αφηρημένα οδηγεί στην ευμενέστερη ποινική μεταχείριση του κατηγορουμένου, αυτό δε που ενδιαφέρει δεν είναι εάν ο νόμος στο σύνολο είναι επιεικέστερος για τον κατηγορούμενο, αλλά εάν περιέχει διατάξεις που είναι επιεικέστερες γι' αυτόν και δεν αποκλείεται στην συγκεκριμένη περίπτωση να εφαρμοσθεί εν μέρει ο προηγούμενος νόμος και εν μέρει ο νεότερος νόμος, με την επιλογή των ευμενέστερων διατάξεων καθενός από αυτούς και έτσι να εφαρμόζεται αφενός ένας νόμος ως προς τα στοιχεία που συγκροτούν την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος και αφετέρου άλλος νόμος ως προς την απειλούμενη ποινή.

Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 514 και 511 εδ, τελ. Κ.Ποιν.Δ., προκύπτει ότι στην περίπτωση που μετά τη δημοσίευση της προσβαλλόμενης αποφάσεως, μεταβλήθηκε το νομοθετικό καθεστώς, όσον αφορά στα στοιχεία της αξιόποινης πράξης ή και την προβλεπόμενη ποινή κύρια ή παρεπόμενη, το δικαστήριο εφαρμόζει αυτεπάγγελα κατ' άρθρο 2 παρ. 1 του Π.Κ. το νόμο που ίσχυε από την τέλεση της πράξεως έως την αμετάκλητη εκδίκαση της και περιέχει τις ευμενέστερες για τον κατηγορούμενο διατάξεις, εφόσον η αίτηση είναι παραδεκτή, ανεξάρτητα από την εμφάνιση ή μη του του κατηγορουμένου κατά τη συζήτηση της τελευταίας (Ολ ΑΠ 3/1995, ΑΠ 130/2017).

Κατά τη διάταξη του άρθρου 463 παρ. 2 ΠΚ που ισχύει από 1-7-2019: *«Όπου σε ειδικούς νόμους απειλείται ποινή φυλάκισης, προστίθεται διαζευκτικά και η χρηματική ποινή, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 57 του παρόντος κώδικα».*

Στην πράξη μετά την 1-7-2019 επειδή πλέον είναι ευνοϊκότερη η ποινική μεταχείριση για τον κατηγορούμενο, αφού στην φυλάκιση προστίθεται διαζευκτικά η χρηματική ποινή. Ο Α.Π. κατ' αυτεπάγγελτη έρευνα αποφαινεται ότι πρέπει να εφαρμοσθούν οι επιεικέστερες διατάξεις κατά τα άρθρα 2 ΠΚ και 511 εδ. τελευταίο, ΚΠΔ, και αναιρούνται οι προσβαλλόμενες αποφάσεις ως προς τις περί ποινής διατάξεις της. [Α.Π. 24/2020, ΝΟΜΟΣ].

2. Αναφορικά με το δεύτερο ζήτημα, το σχετικό με την απόλυση υπό όρο, ως προς την προϋπόθεση του ελάχιστου χρόνου πραγματικής έκτισης της συνολικής ποινής κάθειρξης, που έχει επιβληθεί για αξιόποινες πράξεις τελεσθείσες προ της 1-7-2019 και έχει καθορισθεί ως διάρκεια εκτιτάς ποινής τα 20 έτη (κατ' εφαρμογήν του άρθρου 94 §1 του νέου ΠΚ), επισημαίνεται ότι η αρχή της *lex mitior* (ηπιότερου νόμου) στον νέο ΠΚ έχει προσλάβει την ακόλουθη μορφή στο άρθρο 2 §1: *«αν από την τέλεση της πράξης ως την αμετάκλητη εκδίκασή της ίσχυσαν περισσότερες διατάξεις νόμων, εφαρμόζεται αυτή που στη συγκεκριμένη περίπτωση οδηγεί στην ευμενέστερη μεταχείριση του κατηγορουμένου».* Μονάδα σύγκρισης δεν είναι πλέον ο νόμος στο σύνολό του, αλλά καθεμία επιμέρους διάταξη, η οποία μπορεί να είναι επιεικέστερη ή μη σε σύγκριση με την ομολογή της (βλ. Γ.Ναζίρη, Ζητήματα διαχρονικού δικαίου που απορρέουν από την εφαρμογή του νέου Ποινικού Κώδικα, ΠοινΔικ 2020, σελ.8 επ.,10). Έτσι, είναι δυνατή η εφαρμογή σε συγκεκριμένη περίπτωση διατάξεων διαφορετικών νόμων, η «σύμμειξη» νόμων (βλ. Αιτιολογική Έκθεση σχ.ΠΚ υπό το άρθρο 2 και Ελ.Συμεωνίδου-Καστανίδου, Η μεταβατική διάταξη του άρθρου 465 ΠΚ, ΠοινΔικ 2008, σελ.937). Κατά τη διάταξη του άρθρου 105B §6 εδ.α του νέου ΠΚ *«προκειμένου για ποινές*

κάθειρξης δεν μπορεί να χορηγηθεί στον καταδικασθέντα απόλυση υπό όρο, αν δεν έχει παραμείνει στο σωφρονιστικό κατάστημα για χρονικό διάστημα ίσο με τα δύο πέμπτα της ποινής που του επιβλήθηκε ...», ενώ ο ισχύσας μέχρι την 30-6-2019 Ποινικός Κώδικας προέβλεπε στην αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 105 §6 εδ.β «χρονικό διάστημα ίσο με το ένα τρίτο της ποινής». Lex mitior είναι αναμφίβολα η τελευταία (προϊσχύσασα) διάταξη, η οποία, εκτός από τη συμπλήρωση του ελάχιστου χρόνου των τριών πέμπτων έκτισης της κάθειρξης (ταυτιζομένου στους δύο Κώδικες) για την οποία χωρεί ευεργετικός υπολογισμός με την προσμέτρηση των ημερών εργασίας του καταδίκου (άρθρο 105 §6 εδ.α, βλ. Α.Μαργαρίτη - Ν.Παρασκευόπουλου, Ποινολογία, στ' έκδ., 2000, σελ.559), απαιτεί παραμονή στο κατάστημα κράτησης («πραγματική έκτιση») για χρονικό διάστημα ίσο με το 1/3 (=5/15) της διάρκειας της ποινής. Η δυσμενέστερη διάταξη του νέου ΠΚ προβλέπει πραγματική έκτιση των 2/5 (=6/15) της ποινής. Υπό τα προεκτεθέντα δεδομένα, η διάταξη του άρθρου 2 §1 ΠΚ, η οποία εν προκειμένω συμπλέει με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 465 εδ.α ΠΚ, σύμφωνα με την οποία «οι διατάξεις του προϊσχύσαντος Ποινικού Κώδικα για την ... απόλυση υπό όρο εφαρμόζονται για πράξεις που τελέστηκαν μέχρι τη θέση σε ισχύ του παρόντος» (βλ. Γ.Ναζίρη, όπ.παρ., σελ.171-172, Ελ.Συμεωνίδου-Καστανίδου, όπ.παρ., σελ.938, Αριστ.Χαραλαμπίκη, Οι μεταβατικές διατάξεις του νέου ΠΚ, ΠοινΔικ 2020,273 επ.,277-278, πρβλ. και ΓνωμΕισΑΠ 5/2019, ΠοινΧρ 2019,546 και ΠοινΔικ 2019,991) επιβάλλει την εφαρμογή της ευμενέστερης διάταξης του άρθρου 105 §6 εδ.β του προϊσχύσαντος ΠΚ. Παρά το γεγονός, λοιπόν, ότι με τη σύμμιξη των διατάξεων του άρθρου 94 §1 του νέου ΠΚ και του άρθρου 105 §6 εδ.β του προϊσχύσαντος ΠΚ λαμβάνει χώρα «κατασκευή» νέου νόμου (Κώδικα) ως προϊόντος συνδυασμού διατάξεων, τούτο ανταποκρίνεται στην επιλογή του νομοθέτη του νέου άρθρου 2 του ισχύοντος ΠΚ, που αξιώνει αυτόν τον συνδυασμό ευμενέστερων διατάξεων και αναθέτει τον ρόλο οιοσδήποτε νομοθέτη στον εφαρμοστή του ποινικού δικαίου (πρβλ. Γ.Ναζίρη, όπ.παρ., σελ.11). [Γνωμ.Εισ. Α.Π. 6/2020].

Παρατήρηση - (Διαφοροποίηση από θεωρία): ΔΕΝ πρόκειται περί κατασκευής αλλά ευθεία εφαρμογή του π.Π.Κ. ακριβώς λόγω της λειτουργίας της μεταβατικής διατάξεως του άρθρ. 465 Ν.Π.Κ. ως γέφυρα που επιτρέπει αυτή την εφαρμογή για τις πράξεις που τελέστηκαν προ της εφαρμογής του.

3. Περαιτέρω, με το άρθρο 469 του νέου ΠΚ, που ισχύει, όπως προαναφέρθηκε, από την 1η-7-2019, ορίζεται ότι μετά το εδάφιο β' της παρ. 1 του άρθρου 25 του ν. [1882/1990](#) προστίθεται εδάφιο γ' ως εξής: "Στην αίτηση και στον πίνακα χρεών που υποβάλλονται σύμφωνα με το προηγούμενο εδάφιο δεν συμπεριλαμβάνονται και δεν υπολογίζονται για τον προσδιορισμό της ευθύνης του προσώπου, τα χρέη που προέρχονται από τη μη εκτέλεση χρηματικών ποινών που επιβλήθηκαν από ποινικό δικαστήριο και οι σχετικές με αυτά προσαυξήσεις, τόκοι και λοιπές επιβαρύνσεις, καθώς και τα χρέη από τα αδικήματα που τυποποιούνται στο άρθρο 66 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας μαζί με τις σχετικές με αυτά προσαυξήσεις, τόκους και λοιπές επιβαρύνσεις". Με τη διάταξη αυτή του νέου ΠΚ ρυθμίζεται, με τον αναφερόμενο σ' αυτή τρόπο, το προβλεπόμενο από το άρθρο 25 του Ν. [1882/1990](#) ποινικό αδίκημα της μη καταβολής βεβαιωμένων στη φορολογική διοίκηση χρεών προς το Δημόσιο, τα νομικά πρόσωπα δημόσιου δικαίου, καθώς και τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς του ευρύτερου δημόσιου τομέα, αφού ρητά ορίζεται ότι στις (νέες) αιτήσεις και στον πίνακα χρεών που υποβάλλονται προς τον εισαγγελέα πρωτοδικών, κατά το άρθρο αυτό, δεν συμπεριλαμβάνονται και δεν υπολογίζονται για τον προσδιορισμό της ποινικής ευθύνης του προσώπου οι οφειλές που αφορούν: α) χρέη που προέρχονται από τη μη εκτέλεση (αμιγώς) χρηματικών ποινών που επιβλήθηκαν από ποινικό δικαστήριο και οι σχετικές με αυτές προσαυξήσεις, τόκοι και λοιπές επιβαρύνσεις και τούτο, διότι, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση της μεταβατικής αυτής διάταξης, η μη

καταβολή της επιβληθείσας χρηματικής ποινής καταργείται πλέον ως αυτοτελές αδίκημα του άρθρου 25 του Ν. [1882/1990](#), καθώς δυνάμει της διάταξης της παραγράφου 6 του άρθρου 80 του νέου ΠΚ, το δικαστήριο μαζί με τη χρηματική ποινή ορίζει ποινή στερητική της ελευθερίας, η οποία πρέπει να εκτιθεί από τον καταδικασθέντα, αν δεν καταβληθεί η χρηματική ποινή και β) χρέη που προέρχονται από τα φορολογικά αδικήματα, που τυποποιούνται στο άρθρο 66 του Ν. [4174/2013](#) (ΚΦΔ), μαζί με τις σχετικές με αυτά προσαυξήσεις, τόκους και λοιπές επιβαρύνσεις και τούτο, διότι, σύμφωνα με την ίδια ως άνω αιτιολογική έκθεση, θεραπεύεται το άτοπο της διπλής αξιολόγησης των αξιόποινων φορολογικών παραβάσεων, ήτοι τόσο κατά τις διατάξεις του άρθρου 25 του Ν. [1882/1990](#), όσο και κατά τις διατάξεις του άρθρου 66 του Ν. [4174/2013](#), σε συνδυασμό με εκείνες του άρθρου 8 του Ν. [4337/2015](#). Ως εκ τούτου, τα ποσά που αποτελούν το προϊόν που αποκομίστηκε ή επιδιώχθηκε με τις εν λόγω φορολογικές παραβάσεις αποκλείονται πλέον από την αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος του άρθρου 25 του Ν. [1882/1990](#), δεδομένου ότι η μη καταβολή αυτών τυποποιείται ήδη ποινικά από το άρθρο 66 του ΚΦΔ. Τέτοια αποκλειόμενα χρηματικά ποσά - χρέη, τα οποία εμπίπτουν στα αδικήματα που τυποποιούνται στο άρθρο 66 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, είναι, μεταξύ των άλλων, τα προερχόμενα από την αποφυγή πληρωμής φόρου εισοδήματος (που προβλεπόταν από το άρθρο 17 παρ. 1 του Ν. [2523/1997](#)), ενιαίου φόρου ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) ή ειδικού φόρου ακινήτων (ΕΦΑ), από την απόκρυψη από τα όργανα της φορολογικής διοίκησης φορολογητέων εισοδημάτων από οποιαδήποτε πηγή ή περιουσιακών στοιχείων, ιδίως με την παράλειψη υποβολής δήλωσης ή την υποβολή ανακριβούς δήλωσης ή με την καταχώριση στα λογιστικά αρχεία εικονικών (ολικά ή μερικά) δαπανών ή με την επίκληση στη φορολογική δήλωση τέτοιων δαπανών, ώστε να μην εμφανίζεται φορολογητέα ύλη ή να εμφανίζεται αυτή μειωμένη, από τη μη απόδοση ή ανακριβή απόδοση, συμψηφισμό ή έκπτωση του φόρου προστιθέμενης αξίας (που προβλεπόταν από το άρθρο 18 παρ. 1 του Ν. [2523/1997](#)), του φόρου κύκλου εργασιών, του φόρου ασφαλιστρών και των παρακρατούμενων και επιρριπτόμενων φόρων, τελών ή εισφορών, από τη μη απόδοση ή ανακριβή απόδοση, συμψηφισμό ή έκπτωση ή λήψη επιστροφής με παραπλάνηση της φορολογικής διοίκησης με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με την αθέμιτη παρασιώπηση ή απόκρυψη αληθινών γεγονότων, καθώς και τη διακράτηση τέτοιων φόρων, τελών ή εισφορών, από τη μη απόδοση ή ανακριβή απόδοση στο Δημόσιο του φόρου πλοίων, από την έκδοση και αποδοχή πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων (που προβλεπόταν από το άρθρο 19 παρ. 1 του Ν. [2523/1997](#)) και από τη μη έκδοση ή έκδοση ανακριβώς των προβλεπόμενων από το ΠΔ 186/1992 (Κ.Β.Σ.) στοιχείων κατά την πώληση ή διακίνηση αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών κ.λ.π. (που προβλεπόταν από το άρθρο 19 παρ. 5 του Ν. [2523/1997](#)), μαζί με τις σχετικές με αυτά προσαυξήσεις, τόκους και λοιπές επιβαρύνσεις, όπως είναι τα πρόστιμα. Εξάλλου, η επιβληθείσα με τις διατάξεις του άρθρου 31 του Ν. 3986/2011 ετήσια επί του εισοδήματος φορολογική επιβάρυνση (τέλος επιτηδεύματος), που ορίζεται σε πάγιο, κατά κατηγορία υποχρέων, ποσό, στους επιτηδευματίες και στους ασκούντες ελεύθερο επάγγελμα, που τηρούν βιβλία Β' και Γ' κατηγορίας του Κ.Β.Σ., θεσπίστηκε ως φόρος επί του εισοδήματος. Ο νομοθέτης στηρίχθηκε στην παραδοχή ότι η άσκηση επιχειρηματικής ή επαγγελματικής δραστηριότητας, υπό συγκεκριμένες συνθήκες που περιγράφονται στο νόμο, αποφέρει ένα ελάχιστο ποσό ετήσιου εισοδήματος, στο οποίο αντιστοιχεί, ως ελάχιστη φορολογική επιβάρυνση, το προβλεπόμενο πάγιο ποσό φόρου (ΣτΕ 89/2019). Έτσι, η αποφυγή πληρωμής του τέλους επιτηδεύματος, που αποτελεί φόρο επί του εισοδήματος, τυποποιείται, επίσης, στα εγκλήματα φοροδιαφυγής του άρθρου 66 του Κ.Φ.Δ, οπότε δεν συμπεριλαμβάνεται και δεν υπολογίζεται για τον προσδιορισμό της ευθύνης του προσώπου στην αίτηση και στον πίνακα

χρεών που υποβάλλονται για την άσκηση ποινικής δίωξης από τον προϊστάμενο της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. ή τα ελεγκτικά κέντρα ή το τελωνείο προς τον εισαγγελέα πρωτοδικών της έδρας τους.

Συνεπώς, εφόσον η προπαρατεθείσα διάταξη του άρθρου 469 του νέου ΠΚ, στην οποία αναφέρεται ότι στην αίτηση και στον συνοδεύοντα αυτή πίνακα χρεών, που υποβάλλονται από τα προαναφερθέντα πρόσωπα προς άσκηση ποινικής δίωξης (άρθρο 25 παρ. 1 εδ. β' του Ν. [1882/1990](#)), δεν συμπεριλαμβάνονται και δεν υπολογίζονται για τον προσδιορισμό της ευθύνης του προσώπου τα παραπάνω χρέη με τις προσαυξήσεις τους κ.λ.π. από τα τυποποιούμενα στο άρθρο 66 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας αδικήματα, είναι ευμενέστερη, η πράξη της μη καταβολής των χρεών αυτών στο Δημόσιο, ως αδίκημα του άρθρου 25 παρ. 1 του Ν. [1882/1990](#)), έχει καταστεί ανέγκλητη. [Α.Π. 120/2021, ΝΟΜΟΣ].

Παρατήρηση: Εφόσον τα χρέη του πίνακα χρεών (συνυποβαλλόμενου με την αίτηση ποινικής δίωξης) προέρχονται από δήλωση του φορολογουμένου που αποτυπώνουν την αληθή περιουσιακή -οικονομική του κατάσταση ΔΕΝ τυποποιείται έγκλημα φοροδιαφυγής και άρα δυνητικά υπάγεται στη νομοτυπική μορφή – εφόσον συντρέχόντων και τα υπόλοιπα απαιτούμενα στοιχεία της- της μη καταβολής χρεών προς το Δημόσιο.